

ridir. Abdülkâdir el-Bağdâdî Amr b. Ehem'in divanını, faydalandığı ve seçmeler yaptığı kaynaklar arasında zikrediyorsa da (bk. *Hizânetü'l-ede*, I, 21) bu divanın günümüze ulaşmadığı anlaşılmaktadır (bk. Sezgin, II, 199-200). Ancak başta *el-Mufaqqdaliyyât* olmak üzere muhtelif kaynaklarda yer alan 121 beyti Suûd Mahmûd Abdülcâbir tarafından neşredilmiştir (bk. *Şi'rû'z-Zibrikan b. Bedr ve Amr b. el-Ehem*, s. 79-101).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkidî, *el-Megâzî*, III, 973-980; İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 206-213; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 294-295; II, 160-161; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 102; Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 36, 41, 235; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-şu'arâ*, II, 528-529; Belâzûrî, *Fütûh* (Rıdvân), s. 379; İbn Abdürabbih, *el-İkdu'l-ferîd*, II, 64-65; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Kahire, ts. (Matbaatü'l-İstikâme), s. 123; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1969, III, 1163-1165; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 196; İbn Nübâte, *Şerhu'l-uyûn* (Safedî, *el-Gayşü'l-münseccem* içinde), Kahire 1305, I, 150-154; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), IV, 604; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-ede*, I, 21; Blachère, *Târîhu'l-ede*, s. 290; Sezgin, GAS, II, 199-200; Suûd Mahmûd Abdülcâbir, *Şi'rû'z-Zibrikan b. Bedr ve Amr b. el-Ehem*, Beyrut 1404/1984, s. 59-101; A. J. Wensinck, "Amr", *IA*, I, 412; a.mlf. — Ch. Pellat, "Amr b. al-Ahtam", *EF*² (Fr.), I, 463-464.

NURİ TOPALOĞLU

AMR b. HAMİK

(عمرو بن الحمق)

Amr b. el-Hamîk b. Kâhîl
(Kâhîl) el-Huzâî
(ö. 51/671)

H. Osman'ı şehid edenlerden biri.

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Medine'ye giderek müslüman oldu; Hz. Peygamber'in sohbetlerine katıldı ve ondan hadis rivayet etti. Bu hadislerden dördü *Müsned*'de yer almıştır (V, 223-224). Hz. Peygamber'in vefatından sonra Şam, Kûfe ve Mısır'ı dolaştı. Hz. Osman'ın şehid edildiği hadisede elebaşı olarak yer aldığı için halifenin evini kuşatanlara "Amr b. Hamîk'ın askerleri" denmiştir. Kuşatmadan sonra eve giren ve halifeyi şehid eden dört kişiden biridir. Kendi ifadesine göre elindeki kesici aletle halifeye dokuz defa vurmuş, bu darbelerden üçünü Allah rızası için, geri kalanını da ona duyduğu kin ve öfke sebebiyle indirmiştir. Daha sonra Hz. Ali'nin taraftarları arasında yer alarak Cemel, Sıfîn, Nehrevan savaşlarına katıldı. Muâviye döneminde Hz. Osman'ın öldürülmesiyle ilgili olarak takibata uğradığı

için Musul'a kaçtı. Ölümüyle ilgili olarak, dağda saklandığı mağarada bir yılının sokmasıyla zehirlendiği veya bu mağarada yakalanıp Muâviye'ye getirildiği ve Hz. Osman'a kısas olarak vurulan darbeler sırasında öldüğü yahut yakalanıp götürülürken yarı yolda korkudan can verdiği ve başının kesilerek Muâviye'ye gönderildiği şeklinde çeşitli rivayetler zikredilmektedir. Diğer bir rivayete göre ise onu Muâviye'nin Musul âmili olan yeğeni Abdurrahman b. Ümmü'l-Hakem katletmiştir. Bazı kaynaklarda 50 (670) yılında öldüğü de kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, V, 223-224; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 65, 74; VI, 25; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 235, 306; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IV, 372, 373, 393, 394; V, 265; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 523-524; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, III, 179, 477; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe*, IV, 217-219; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 532-533; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 23-24.

AHMET ÖNKAL

AMR b. HÂRİS

(عمرو بن الحارث)

Ebü Ümeyye Amr b. el-Hâris
b. Ya'kûb el-Ensârî
(ö. 148/765)

Mısır müftüsü diye tanınan
hadis hâfızı.

90 (708-709) yılında Medine'de doğması sebebiyle Medenî, meşhur sahâbî Sa'd b. Ubâde'nin oğlu Kays'ın mevlâ* sı olduğu için de Sa'dî nisbeleriyle anılır. Abdullah b. Abbas'ın torunu ve Halife Mansûr'un amcası olan Emîr Sâlih b. Ali, çocuklarına muallimlik etmesi için onu Mısır'a götürdüğü ve orada yerleşip kaldığı için de Mısır nisbesini almıştır. İlk zamanlar fakir iken bu görevi sebebiyle sonraları servet sahibi olup refaha kavuştu.

İbn Şihâb ez-Zühri, Katâde b. Diâme, Rebîatürr'e'y, Hişâm b. Urve gibi birçok muhaddisten hadis öğrendi ve çok geçmeden meşhur bir muhaddis oldu. Hocaları Katâde ve Bükeyr b. Abdullah ondan hadis rivayet ettiler. Ayrıca yaşça kendisinden büyük olan Mücâhid b. Cebr ve Sâlih b. Keysân'dan başka Mâlik b. Enes, Leys b. Sa'd'a da hadis rivayet etti. Talebesi meşhur muhaddis Abdullah b. Vehb, 370 hocadan hadis rivayet ettiğini, fakat bunların arasında Amr b. Hâris'ten daha güçlü hâfızaya sahip birini görmediğini söylemekte, hocasının bu emsalsiz hâfızasını her gün üç hadis ez-

berlemesine bağlamaktadır. Ebû Hâtim er-Râzî de onu devrinin hâfızası en güçlü muhaddisi diye tanıtmaktadır. Mısırlı muhaddisler arasında Leys b. Sa'd'dan sonra geldiği kabul edilen Amr'ın hadisleri hakkında Ahmed b. Hanbel müsbet görüşe sahip değil ise de o umumiyetle sika* bir muhaddis olarak bilinmektedir.

Hadisteki otoritesinin yanı sıra güzel konuşmasıyla da tanınan Amr b. Hâris geniş bir kültüre sahipti. Bir yere giderken saf bağlayıp yolunu bekleyen halk Kur'an, hadis, fıkıh, şiir, Arap dili ve hat-ta hesaba dair problemlerini ona sorarlardı. Rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer alan Amr b. Hâris'in fıkıh kültürünün genişliğine işaret eden hocası Rebîatü'r-Re'y, o yaşadıkça Mısır'da fıkıhın kaybolmayacağını söylemiştir. Amr b. Hâris Mısır'da vefat etmiştir. Mısır tarihine dair eseri günümüze ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr*, VI, 320-321; *el-Cerh ve't-ta'dîl*, VI, 225-226; İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 187; Zehebî, *Tezkiretül-huffâz*, I, 183-185; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, VI, 349-353; a.mlf., *Mizânü'l-îtidâl*, III, 252; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 14-16; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 300; Sezgin, GAS, I, 343.

M. YAŞAR KANDEMİR

AMR b. HAZM

(عمرو بن حزم)

Ebü'd-Dahhâk Amr b. Hazm b. Zeyd
el-Ensârî el-Hazrecî
(ö. 53/673 [?])

H. Peygamber'in
Necran'a muallim ve zekât memuru
olarak gönderdiği sahâbî.

On beş yaşında iken katıldığı Hendek Savaşı'ndan önceki hayatı hakkında bilgi yoktur. Bundan sonra yapılan bütün savaşlara iştirak etmiştir. Hatta Tebük Seferi'nde Hz. Peygamber hakkında, "Peygamber olduğunu, gökten haber verdiğini iddia ediyor, ama kayıp devesinin nerede olduğunu bilmiyor" diye söz eden münafığı, grup kumandanı olan kardeşi Umâre b. Hazm'e haber vermiştir. Hicretin onuncu yılında Hâlid b. Velîd'in aracılığıyla müslüman olan Necran'daki Hâris b. Kâ'b oğullarına Hz. Peygamber Amr b. Hazm'i âmil* olarak göndermiş, dinî esasları, Kur'an'ı öğretmek ve zekât toplamakla görevlendirmiştir. Orada yapacağı işleri belirten bir de tâlimatname yazdırıp kendisine vermiştir. Bu tâlimatnâmede dinin emirleri ve yasaklarıyla zekât, diyet ve cezaî